

УЧАСТЬ МОЛОДІ: НОТАТНИК ДЛЯ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ

ПРОЄКТ

МІНІСТЕРСТВО
МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ

COUNCIL OF EUROPE

УЧАСТЬ МОЛОДІ: НОТАТНИК ДЛЯ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ

ПРОЄКТ

**Олена Глазкова
Олена Черних
Ольга Донець
Назарій Боярський
Юлія Єлфімова**

**УЧАСТЬ МОЛОДІ: НОТАТНИК ДЛЯ МОЛОДІЖНИХ
ЦЕНТРІВ, проєкт (2021)**

Погляди, висловлені в цій публікації,
є відповідальністю автора (авторів)/авторки
(авторок) і можуть не співпадати з офіційною
політикою Ради Європи.

Усі запити щодо відтворення чи перекладу всього
або частини цього документа належить
адресувати Директорату з питань зв'язку
(F-67075 Strasbourg Cedex або на адресу
publishing@coe.int). Усю іншу кореспонденцію
щодо цього документа потрібно надсилати до
Департаменту Ради Європи з питань молоді.
Проєкт Нотатника підготовлено в межах діяльності
Проєкту Ради Європи
«Молодь за демократію в Україні»,
що реалізується в межах Плану дій Ради Європи
для України на 2018 – 2022 рр.

Переклад є виключною відповідальністю
перекладачів/перекладачок.

Авторський колектив:

Олена Глазкова

Олена Черних

Ольга Донець

Назарій Боярчук

Юлія Єлфімова

Обкладинка та макет:

Денис Коновалов

Редагування:

Валентина Леснова

Фото:

Фото проєкту «Молодь за демократію в Україні»

© Рада Європи, листопад 2021

Надруковано в Україні

ЗМІСТ

ВСТУП	05
РАДА ЄВРОПИ ТА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА	07
ПРОЄКТ «МОЛОДЬ ЗА ДЕМОКРАТІЮ В УКРАЇНІ»	09
СТАНДАРТИ РАДИ ЄВРОПИ В МОЛОДІЖНІЙ СФЕРІ	11
КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ	12
ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПЛАНУВАННЯ Й ОЦІНЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ТА ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ, ЩО БАЗУЄТЬСЯ НА ПІДХОДАХ УЧАСТІ	24

ВСТУП

■ Ідея цього посібника виникла в червні 2021 року під час реалізації компонента «Активізація молодіжних центрів та молодіжна робота» проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» у співпраці з чотирнадцятьма молодіжними центрами-партнерами Проєкту.

Компонент «Активізація молодіжних центрів та молодіжна робота» спрямований на сприяння якісній молодіжній роботі, заснований на підході участі молоді та неформальній освіті, через роботу місцевих молодіжних центрів і молодіжних організацій для молодих людей.

Молодіжні центри-партнери Проєкту реалізовували власні ініціативи щодо посилення участі молоді та громадської активності на місцевому рівні протягом липня – листопада 2021 року. Імплементативні проєкти передували:

- опитування щодо потреб і пріоритетів роботи молодіжних центрів в Україні;
- навчання для працівників/працівниць молодіжних центрів/просторів щодо розробки освітніх програм для молоді та за участі молодих людей, створення безпечного й інклюзивного простору для молоді різного походження; підвищення охоплення молодих людей молодіжними центрами; розробка та здійснення програм громадянського виховання на основі неформальної освіти.

Для навчання працівників/працівниць молодіжних центрів-партнерів Проєкту тренерська команда розробила «Нотатник», який використовували для рефлексії й аналізу командами молодіжних центрів їхньої діяльності, базуючись на підходах участі молодих людей. Матеріали «Нотатника» лягли в основу цього посібника.

Роман Гомоляко, заступник директорки Ніжинського міського молодіжного центру: *«Ми познайомились з Нотатником під час тренінгу для персоналу молодіжних центрів-партнерів проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» в червні 2021 року. Щодня після тренінгу ми мали завдання обговорити питання, що були підготовлені в Нотатнику на кожен день тренінгу. Чесно скажу, що робили ми це, бо питання були лаконічними та простими, нашій команді було нескладно це робити, плюс дуже зручно те, що одразу є посилання де про ту чи ту тему можна прочитати більше. Нотатник допоміг нам під час планування, розробки, реалізації й моніторингу нашого проєкту «Амбасадори молодіжного центру». Проєкт ще триває, але в Нотатнику є запитання й про оцінку проєктів, якими ми скористаємось, щоб зрозуміти, що нам вдалось, а що ні».*

Молодіжні центри-партнери Проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні», які використовували Нотатник під час навчання та заходів з розбудови спроможності центрів щодо посилення участі молоді:

1. Державна установа «Всеукраїнський молодіжний центр».
2. Обласна комунальна установа «Волинський обласний молодіжний центр».
3. Донецький обласний дитячо-молодіжний центр.
4. Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний молодіжний центр».

5. Вінницький обласний молодіжний центр «Квадрат».
6. Львівський міський молодіжний центр.
7. Комунальна установа «Молодіжний центр», м. Хмельницький.
8. Новомосковський міський культурно-освітній дитячо-молодіжний центр.
9. Комунальна установа виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) «Київський молодіжний центр».
10. Громадська організація «Охтирський молодіжний центр».
11. Комунальний заклад «Ніжинський міський молодіжний центр» Ніжинської міської ради Чернігівської області.
12. Комунальна установа «Сумський міський центр дозвілля молоді» Сумської міської ради.
13. Міський молодіжний центр м. Новоград-Волинський.
14. Комунальний заклад «Вараський молодіжний центр».

Висловлюємо вдячність командам молодіжних центрів-партнерів Проєкту за співпрацю, підтримку ідеї розробки цього посібника, відгуки та пропозиції щодо змісту. Дякуємо тренерській команді Проєкту та всім, хто надавав інформацію й надсилав відгуки про Посібник. Мета цього посібника – надати практичний інструмент молодіжним центрам/просторам для планування й оцінювання освітньої та проєктної діяльності, що базується на підходах участі молодих людей.

Цей посібник, ми віримо, стане в нагоді молодіжним центрам/просторам та широкому колу професійних спільнот, що працюють з молодими людьми.

Ми доклали максимум зусиль, щоб зазначити в тексті всі посилання на авторів/авторок і віддати належне цим людям. Просимо вибачення за будь-які недоліки з нашого боку, ми будемо раді виправити їх у наступному виданні.

РАДА ЄВРОПИ ТА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА

■ Рада Європи є провідною організацією в галузі прав людини. Вона захищає свободу вираження поглядів та інформації, свободу зібрань, рівність і права меншин. Рада Європи проводила кампанії з таких питань, як захист дітей, протидія ненависті в інтернеті, а також прав ромів – найбільшої етнічної меншини Європи. Рада Європи сприяє забезпеченню прав людини через міжнародні конвенції, такі, як Конвенція про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, та Конвенція про кіберзлочинність, яка відслідковує прогрес держав-членів у цих сферах і надає рекомендації через незалежні експертні органи моніторингу.

Усі держави-члени Ради Європи підписали Європейську конвенцію з прав людини – договір, спрямований на захист прав людини, демократії та верховенства права. Нагляд за впровадженням Конвенції здійснює Європейський суд з прав людини. Україна є державою-членом Ради Європи з листопада 1995 р.

■ Департамент у справах молоді входить до складу Директорату демократичного громадянства та участі при Генеральному директораті з питань демократії Ради Європи та відповідає за реалізацію молодіжної політики в Раді Європи. Департамент розробляє керівні принципи, програми та правові документи для послідовної й ефективної молодіжної політики на місцевому, національному та європейському рівнях. Він надає фінансову й освітню підтримку міжнародним молодіжним заходам, спрямованим на заохочення громадянської позиції та мобільності молоді, а також відстоювання цінностей прав людини, демократії й культурного плюралізму. Департамент намагається об'єднати та поширити досвід і знання про життєві ситуації, прагнення та способи самовираження молодих європейців/європейок.

■ Стабільний розвиток демократичного суспільства ґрунтується на творчому підході, динамізмі, соціальній відповідальності та компетентностях молоді. Водночас демографічні зміни, технологічний розвиток та зростання соціальної нерівності ставлять молодих європейців/європейок у скрутне становище: деякі з них стикаються з дедалі складнішими проблемами в повній реалізації прав людини, особистого розвитку, змістовної участі в житті суспільства, а також плавного переходу до самостійного життя; вразливі й маргіналізовані групи молоді зазнають особливого ризику.

■ Громадська участь молоді є ключовим аспектом будь-якої молодіжної політики. Система Ради Європи зі спільного управління проєктами й програмами – це приклад широкої демократії і громадянської участі. Ця система є місцем для спільних роздумів, вона об'єднує голос молодих європейців/європейок і державних органів, відповідальних за питання молоді. Також залучення молодих людей з їхніми унікальними поглядами, досвідом та очікуваннями стає в нагоді Раді Європи під час пошуку відповідей на новітні виклики з таких питань, як технологічний розвиток і зміни клімату. Ці підходи відображені в програмі «Молодь за демократію» на 2020 – 2021 роки, у якій визначено три стратегічні пріоритети:

- сприяння доступу молодих людей до їхніх прав і надання їм підтримки щодо здобуття освіти у сфері прав людини та демократії;
- сприяння самостійності й участі молодих людей у громадському житті за допомогою реалізації молодіжної політики та здійснення роботи з молоддю, а також підтримки молодіжного громадянського суспільства;
- залучення молодих людей до запобігання конфліктам і посилення соціальної згуртованості для боротьби з дискримінацією й соціальною ізоляцією.

Четвертий напрям роботи полягає в підтримці держав-членів у розробленні та впровадженні молодіжної політики, зокрема:

- нарощуванні потенціалу відповідних державних органів з метою реалізації національної молодіжної політики відповідно до стандартів і підходів Ради Європи, сприянні їхньому співробітництву з молодіжними неурядовими організаціями;
- поширенні й виконанні стандартів Ради Європи, серед яких рекомендації Комітету міністрів щодо роботи з молоддю, доступу молоді до прав, зокрема до соціальних прав молодих людей з неблагополучних районів;
- наданні допомоги зацікавленим державам-членам у розробленні національних стандартів якості для молодіжних центрів на основі Знаку якості Ради Європи для молодіжних центрів;
- підтримці та заохоченні географічної збалансованості серед держав-членів, які беруть участь у програмі Ради Європи «Знак якості для молодіжних центрів».

У січні 2020 року Комітет міністрів ухвалив Стратегію молодіжного сектору до 2030 року, яка підтверджує ці пріоритети та розглядає нові питання й виклики, з якими стикається молодь в усій Європі.

ПРОЄКТ «МОЛОДЬ ЗА ДЕМОКРАТІЮ В УКРАЇНІ»

■ Взаємодія між Радою Європи та Україною в сфері молодіжної політики триває вже кілька років на основі двосторонньої програми співробітництва. Серед її основних заходів були міжнародний огляд молодіжної політики України, публікація українською посібника «Компас» та кілька заходів у сфері громадської участі молоді й молодіжної політики. Додаткова інформація про це співробітництво міститься на присвяченій Україні сторінці молодіжного порталу Ради Європи.

■ План дій Ради Європи щодо України на 2018 – 2022 роки є інструментом стратегічного планування, який ставить за мету доповнити за допомогою співпраці зусилля країни з подальшого узгодження законодавства, інституцій і практики з європейськими стандартами у сферах прав людини, верховенства права та демократії й у такий спосіб підтримати країну у виконанні її зобов'язань як держави-члена Ради Європи. До Плану дій Ради Європи щодо України ввійшли й молодіжні питання, результатом чого стало формулювання молодіжної політики України, якість і забезпечення молодіжної роботи, а також потужний акцент на громадській участі молоді та освіти з прав людини.

■ Проєкт «Молодь за демократію в Україні» є складовою частиною цього Плану дій і ґрунтується на попередньому досвіді та плідному двосторонньому співробітництві між Радою Європи і Міністерством, відповідальним в Україні за молодіжну політику. Цей проєкт зміцнить молодіжну участь і громадську активність молодих людей у сільській місцевості та в містах, надаючи можливості для зацікавлених сторін у сфері молодіжної політики покращити якість молодіжної політики та молодіжної роботи на основі стандартів Ради Європи.

■ Проєкт «Молодь за демократію в Україні» реалізується з березня 2020 р. до грудня 2021 р. і ґрунтується на стандартах Ради Європи у сфері молоді, насамперед, на Рекомендаціях Комітету міністрів про:

- доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3;
- доступ молоді до прав, CM/Rec(2016)7;
- молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4;
- участь молоді в місцевому та регіональному житті, Rec(2004)13.

У структурі проєкту три компоненти, які впроваджують паралельно, а їхні заходи мають наскрізний характер:

- **«Молоді люди – повноправні громадяни»** (підтримка на місцевому рівні молодіжної політики, заснованої на правах, для участі молоді та громадянської активності на місцевому рівні);
- **«Активізація молодіжних центрів та молодіжна робота»;**
- **«Діалог та соціальна згуртованість»** (молодіжні програми й розширення можливостей для участі груп меншин у місцевому та регіональному житті).

Заходи фокусуються на місцевому й регіональному контекстах. Разом з тим, їхні результати мають вплинути й на національний порядок денний молодіжної політики через зміцнення ролі місцевих і регіональних органів влади, перегляд підходів молодіжних центрів до молодіжної роботи, оновлення якості такої роботи та підготовку компетентних суб'єктів молодіжної політики й молодіжних працівників/працівниць.

Проєкт «Молодь за демократію в Україні» реалізують Департамент молоді Раді Європи та Офіс Раді Європи в Україні в межах Плану дій Раді Європи щодо України на 2018 – 2022 рр. Стратегічне керівництво реалізацією проєкту здійснює Керівний комітет у складі представників/представниць Раді Європи й Міністерства молоді та спорту України. Керівний комітет забезпечує також узгодженість між програмою та розвитком молодіжної політики в Україні й Раді Європи.

СТАНДАРТИ РАДИ ЄВРОПИ В МОЛОДІЖНІЙ СФЕРІ

■ Молодіжний сектор Ради Європи встановлює та просуває стандарти для вирішення проблем, з якими стикаються молоді люди. Він керує державами-членами в розробці їхньої національної молодіжної політики за допомогою набору рекомендацій та інших матеріалів, заснованих на цінностях організацій, які забезпечують мінімальний рівень стандартів молодіжної політики в Європі.

Стандарти Ради Європи в молодіжній сфері, спрямовані на посилення участі молодих людей і громадської активності, які можна використовувати та впроваджувати в діяльності молодіжних центрів:

- Доступ молодих людей до прав. Рекомендація CM/Rec(2016)7 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам¹;
- Доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав. Рекомендація CM/Rec(2015)3 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам²;
- Рекомендація CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу³;
- Рекомендації Rec(2004)13 Комітету Міністрів для держав-членів щодо участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівні⁴;
- Рекомендації Rec(2003)8 Комітету Міністрів для держав-членів щодо просування та визнання неформальної освіти/навчання молодих людей⁵;
- Рекомендація CM/Rec(2010)7 Комітету Міністрів для держав-членів щодо Хартії Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини⁶.

---

1 <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>

2 <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

3 https://rm.coe.int/ukr-youth-work-in-the-spotlight/1680a4bd04?fbclid=IwAR0W-sKFyTwsVJ_pECgDe9mCfMP1vCb25jyZOAYU93Pw3wiQYt3kaJmYKUK

4 https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805dbd33

5 https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805e00a9

6 https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016807379e7

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

■ **ВКЛЮЧЕННЯ** (соціальне включення, інклюзія) – термін, яким зазвичай окреслюють підхід до вироблення соціальної й освітньої політики, застосування його передбачає, що всім людям забезпечено рівний доступ до соціальних прав і можливостей участі. Це означає формування політики, яка була б доступною та зрозумілою для людей без огляду на обставини, ідентичності чи стиль життя. З іншого боку, така політика передбачає розподіл ресурсів у такий спосіб, щоб у суспільстві було якнайменше обмежень і випадків маргіналізації. У плані молодіжної політики, зокрема молодіжної роботи, включення означає стратегію, базовану на переконанні, що молоді люди з обмеженими можливостями мають рівний доступ до соціальних прав та програм і можливостей, які існують у межах молодіжної політик⁷.

■ **ІНКЛЮЗИВНИЙ ПРОСТІР** – це простір, який передбачає чотири взаємопов'язані якісні складники: **1)** фізична доступність; **2)** соціальна доступність; **3)** доступ до активностей, обговорень і взаємодії; **4)** доступ до інформації.

Молодіжний цент є (безпечним) простором для молодих людей, якщо⁸:

- Молодіжний центр дотримується національних стандартів, що стосуються пожежної безпеки, доступності, охорони здоров'я та гігієни.
- Молодіжний центр є доступним молодим людям зі спеціальними потребами як у програмах, так і через наявність фізичних засобів.
- Молодіжний центр є доступним усім молодим людям (в ідеалі). Цей пункт стосується політики ціноутворення, а також культури прийняття (позитивне ставлення персоналу, прийняття розмаїття тощо). Молодіжний центр пропонує гнучкі та належні умови роботи для проведення заходів, використовуючи методику неформальної освіти та створюючи атмосферу, прийнятну для молодіжної діяльності.
- Робочі умови молодіжного центру прийнятні для різних форматів заходів, інтерактивних методів роботи, а також семінарів і конференцій.
- Персонал молодіжного центру розуміє, як працює неформальна освіта, а також те, що його роль полягає в підтримці таких заходів.
- Молодіжний центр є дружнім до молоді. Цей пункт стосується приміщень для дозвілля та способу організації центру (меблі, обладнання, приємна атмосфера тощо). Молодіжний центр дотримується екологічного підходу.

■ ГЕНДЕРНО ЧУТЛИВІ ПІДХОДИ

Упровадження гендерних підходів – глобально визнана стратегія просування гендерної рівності. Це не самоціль, а засіб для досягнення мети гендерної рівності шляхом гарантування, що гендерні перспективи та увага до гендерних проблем будуть у центрі всієї діяльності, включно з розробкою політики, розподілом ресурсів і плануванням, імплементацією й моніторингом програм і проєктів⁹.

---

⁷ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти.

⁸ ЗНАК ЯКОСТІ РАДИ ЄВРОПИ ДЛЯ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ. Управління якістю в молодіжних центрах.

⁹ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти.

Гендерно чутливий підхід – урахування специфічних соціальних, культурних, економічних, політичних та інших характеристик умов життя й потреб жінок і чоловіків.¹⁰

Гендерний підхід – механізм досягнення гендерної рівності та утвердження рівних можливостей для самореалізації кожної особистості, який передбачає відсутність орієнтації на «особливе призначення» чоловіка або жінки, заохочення до провадження видів діяльності, що відповідають інтересам особистості; подолання гендерних стереотипів, урахування індивідуальних особливостей.¹¹

■ **ДОСТУПНІСТЬ** – забезпечення рівного доступу всім групам населення до фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку, інформаційно-комунікаційних технологій і систем, а також до інших об'єктів і послуг як у міських, так і в сільських районах.¹²

■ ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

Зворотний зв'язок — це передача інформації, яка допомагає оцінити та покращити дію, подію чи процес тому/тій, хто його виконував. Зворотний зв'язок може бути частиною міжособистісного та групового оцінювання. Слід підкреслити один дуже важливий аспект зворотного зв'язку – він має бути корисним особі, яка його отримує, та сприяти розвитку й покращенню діяльності.¹³

Корисним є зворотний зв'язок з іншими – ви можете отримати коментарі від багатьох різних людей. Більш досвідчені колеги або керівництво, колеги, яким ви довіряєте, є, вочевидь, найоптимальнішим вибором. Коментарі від молодих людей, з якими і для яких ви працюєте, також будуть важливими й корисними.

Що є зворотним зв'язком і що ним не є?¹⁴

¹⁰ Міністерство соціальної політики України, Наказ «Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів» від 07.02.2020 № 86.

¹¹ Експертиза шкільних підручників: інструктивно-методичні матеріали для експертів щодо здійснення антидискримінаційної експертизи електронних версій проектів підручників, поданих на конкурсний відбір проектів підручників для 5 та 10 класів закладів загальної середньої освіти.

¹² Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.

¹³ T-Kit 10: Educational Evaluation in Youth Work

¹⁴ Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. Інструмент для оцінювання та розвитку компетенцій молодіжної роботи.

ЯКИМ МАЄ БУТИ ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК	ЯК НЕ ВИСЛОВЛЮВАТИСЯ? ЧОМУ?	ЯК ВИСЛОВЛЮВАТИСЯ? ЧОМУ?
Описовий	«Це погано!» або «Це добре!» Тому що критерії для цього судження є суб'єктивними, різні люди розуміють їх по-різному.	«Під час рольової гри ти говорив/говорила так голосно, що це викликало в мене стрес». Тому що це інша особа має вирішувати, що робити із зворотним зв'язком; залиште ваші спостереження щодо того, що сталося, і зазначте, що ви відчували в той момент.
Конкретний	«Ти домінуєш!» Тому що таке висловлення є загальним і суперечливим. Воно не говорить нічого конкретного про ваш досвід у цій ситуації.	«Під час прийняття цього рішення в мене склалося враження, що ти домінував у дискусії, і я не мав простору для виступу...» Тому що це визначає, що ви відчували в цій ситуації.
Відповідний	«Що тобі потрібно зробити ...» Тому що це показує вашу пропозицію як факт, а не як думку, демонструє проєкцію ваших потреб на іншу людину.	«Як мені здається, ти потребуєш ...» Тому що ви говорите від власного імені, що дозволяє попередити реакції або думки, які подають як факти. Це свідчить, що ви думаєте про потреби та здатність зробити щось із зворотним зв'язком.
Корисний	Якщо людина не здатна змінити щось, не має сенсу згадувати про це. Тому що це лише змушує людину відчувати безсилля, якщо вона не може змінити те, що ви зазначили, і вказівка на це не є конструктивною.	
Запитуваний	Зворотний зв'язок є найефективнішим тоді, коли про це просить сам одержувач. Тому що в разі, коли про нього не запитують, його не приймуть як конструктивний і з ним не працюватимуть.	
Вчасний	Якщо можливо, зворотний зв'язок має відбуватися відразу, коли виникла та чи та ситуація. Тому що, якщо його надають пізніше, інша особа вже може не пам'ятати цієї ситуації й не сприйматиме цей зв'язок конструктивно.	
Зрозумілий	Запитайте того, хто одержує зворотний зв'язок, чи потрібно пояснити якісь аспекти. Тому що ви можете висловлюватися не дуже зрозуміло та чітко й Вас не зможуть цілком зрозуміти.	

Поради щодо надання та отримання зворотного зв'язку

НАДАННЯ	ОТРИМАННЯ
Подумайте про потреби людини, яка отримує зворотний зв'язок. Те, що ви маєте сказати, дійсно актуально? Чи йдеться про щось, що вона може відпрацювати або змінити? Чи справді це відповідає її потребам, чи це ваша власна проєкція?	Слухайте активно й обережно. Слухайте зворотний зв'язок від початку й до кінця та аналізуйте висловлене під час нього.
Уникайте осуду, наскільки це можливо (не вдавайтеся до «ти»-повідомлень). Використовуйте «я»-повідомлення й не говоріть від імені інших («ми»).	Намагайтеся залишатися відкритим до того, що вам говорять. Якщо ви помітили, що починаєте чинити опір, завважте для себе, яких питань це стосується, і подумайте про це пізніше.
Якщо ви зіткнулися з опором чи емоційною реакцією на ваш зворотний зв'язок, намагайтеся реагувати на ці реакції відразу, а не переконуйте, обґрунтовуйте або надавайте додаткову інформацію.	Якщо ви не впевнені, що саме хоче сказати людина, яка дає зворотний зв'язок, спробуйте перефразувати щойно почуте, щоб перевірити, чи саме те, що ви зрозуміли, мали на увазі.
	Подумайте уважно про отриманий вами зворотний зв'язок. Не реагуйте відразу на те, що ви почули.
	Поверніться до вашого самооцінювання й перевірте, чи хочете ви змінити або додати щось.

Зворотний зв'язок можна використовувати в ситуаціях сам на сам, а також у малих групах/командах.

Використовуючи зворотний зв'язок у групі, корисно почати з короткого нагадування групі про значення зворотного зв'язку та встановити часові межі, щоб кожен мав можливість як надавати, так і отримувати зворотний зв'язок.

Зворотний зв'язок дещо складніший, ніж можна собі уявити. Щоб уникнути непорозумінь і проблем у групі, важливо уважно ставитися до групової динаміки під час використання зворотного зв'язку. У контексті людських стосунків під час зворотного зв'язку треба спиратися на принцип взаємоповаги один до одного.

Створюючи простір для зворотного зв'язку, не поспішайте. Переконайтеся, що у вас достатньо місця (з погляду робочої кімнати й часових меж). Подумайте про відповідне середовище, у якому можна проводити сесію зі зворотним зв'язком. Подумайте про атмосферу в групі та про наслідки зворотного зв'язку в будь-який момент. Ці прості речі можуть забезпечити учасникам/учасницям необхідну безпеку для чесного зворотного зв'язку та ефективної оцінки¹⁵.

Молоді люди, з якими ви працюєте, їхні проблеми та сподівання мають бути в центрі молодіжної роботи. Існує багато способів отримати інформацію від молоді. Деякі з них є невід'ємною частиною регулярної практики молодіжної роботи й передбачають застосування різних видів партисипативних методів оцінки. Якщо ви бажаєте, щоб цей аспект був частиною процесу оцінювання, варто подумати про те, як можна отримати коментарі та інформацію від молодих людей, з якими працюєте.

Ось деякі приклади¹⁶:

- Додавання питань для оцінки вашої продуктивності / компетентності (або вашої команди чи організації) в оціночних опитувальниках для заповнення учасниками/учасницями заходів.
- Групова або сам на сам дискусія з учасниками/учасницями вашої діяльності про їхнє сприйняття вашої роботи з ними. Прозорість у цьому процесі є дуже важливою. Відгуки про вашу роботу учасників/учасниць, які можуть вказати їхні імена або подати відгуки анонімно, якщо ви вважаєте, що це є більш доцільним.
- Попросіть когось з молодих людей, дати вам зворотний зв'язок за одним із методів, який ви маєте презентувати заздалегідь. Тут потрібно об'єктивно оцінити здатність молодих людей це зробити. Знову ж таки, заради прозорості такі розмови треба проводити в присутності іншого колеги / іншої колежанки.
- Ви можете почуватися невпевнено, запитуючи ваших учасників/учасниць, як вони сприймають вашу роботу безпосередньо. З іншого боку, і самі учасники/учасниці можуть відчувати невпевненість, незахищеність, не захочуть «зацепити ваші почуття» й, відповідно, щось приховуватимуть і не говоритимуть прямо. Навіть якщо це так, то все одно вкрай важливо намагатися це робити. Ви можете організувати будь-який з перерахованих видів діяльності анонімно, якщо вважаєте, що пряме спілкування може змінити динаміку та зміст взаємодії молоді з вами. Сучасні технології відкривають багато можливостей для одержання зворотного зв'язку анонімно.

Якщо ви бажаєте дізнатися більше про надання й одержання зворотного зв'язку, подивіться розділ Training in teams у посібнику T-kit 6: Training Essentials (англійською) та розділ «Pots, pans and spices» Practicing educational evaluation! Educational evaluation in practice! у посібнику T-Kit 10: Educational Evaluation in Youth Work (англійською).

■ ЗНАК ЯКОСТІ РАДИ ЄВРОПИ ДЛЯ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ

Кілька молодіжних центрів Європи хотіли мати зв'язок з Радою Європи та її молодіжним сектором, тож у 2008 році як інструмент для встановлення стандартів було створено «Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів». Центри зі Знаком якості мають повноваження від органів державної влади, готові брати участь у міжнародному співробітництві, а також поширюють і підтримують цінності Ради Європи. Наразі близько 20 центрів беруть активну участь у мережі, створеній у межах системи Знака якості. Знак якості також передбачає щорічне засідання платформи та щорічний навчальний курс; обидва вони мають на меті обмін знаннями та співробітництво між персоналом цих молодіжних центрів, а також надають можливість проживання в них.

Кожен молодіжний центр зі Знаком якості має власний контекст, можливості й обмеження, які визначають його пріоритети й те, як він адаптується до критеріїв Знака якості Ради Європи.

Водночас спільною ознакою центрів зі Знаком якості є готовність досягати таких результатів:

- бути безпечним простором для молодих людей;
- бути освітніми установами;
- мультиплікувати (помножувати) молодіжну роботу;
- бути координаційними центрами мережевого співробітництва;
- підтримувати цінності, підходи та стандарти Ради Європи.

Серія публікацій «Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів» – всеосяжний огляд стандартів якості для молодіжних центрів:

1. Посібник «Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів. Добра практика в молодіжних центрах» містить конкретні приклади успішного досвіду, застосованого в молодіжних центрах зі Знаком якості, що ілюструє, як центр може ефективно дотримуватися стандартів якості.

Завантажити посібник можна за посиланням: <https://bit.ly/2WE2gRa>

2. Посібник «Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів. Роль, цінність і вплив молодіжних центрів» містить детальну інформацію про функцію молодіжних центрів і їхній потенційний внесок у молодіжну роботу та політику.

Завантажити посібник можна за посиланням: <https://bit.ly/3haocx1>

3. Посібник «Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів. Управління якістю в молодіжних центрах» розповідає про спільний для молодіжних центрів зі Знаком якості підхід до якості, управління якістю та звітування. Також запропоновано інструменти: навідні запитання, контрольні списки й сітки оцінювання.

Завантажити посібник можна за посиланням: <https://bit.ly/3nKsNbx>

■ **МОЛОДЬ**¹⁷ – вікова категорія населення держави, на яку безпосередньо спрямована молодіжна політика. Вікові межі для молоді в Україні становлять 14 – 35 років, у Раді Європи та Європейському Союзі їх визначено як 13 – 30 років.

■ **МОЛОДЬ З МЕНШИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ (fewer opportunities)**¹⁸ – молоді люди, які знаходяться в менш привілейованому культурному, географічному чи соціально-економічному середовищі, або молоді з обмеженими фізичними можливостями.

■ **МОЛОДЬ З НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ РАЙОНІВ**¹⁹ – молоді люди, які живуть у неблагополучних районах, зазнають численних соціальних проблем через не вигідне становище, зокрема брак економічного, культурного й соціального капіталу та/або ресурсів; відсутність доступу до освіти або успіху в ній; брак навчання або зайнятості; брак перспектив на майбутнє; більший ризик бездомності, конфліктів із законом, сексуальної експлуатації та/або насильства й уживання психоактивних речовин тощо. У не вигідному становищі також може опинитися молоді з певних категорій, зокрема молоді люди, які виростили без сім'ї або в дитячих будинках; молоді люди з сімей мігрантів/мігранток або етнічних меншин; молоді роми/ромки.

Молоді з неблагополучних районів є однією з найбільш маргіналізованих верств суспільства й потребує спеціальних заходів підтримки для отримання тих самих можливостей, що і їхні однолітки. У Рекомендації CM/Rec(2015)3 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав визначено, що молоді люди з неблагополучних районів, а особливо ті, що живуть у бідності, є більш вразливими до всіх видів ризиків, як-от погане фізичне та психічне здоров'я, уживання психоактивних речовин, самоушкодження, насильство, дискримінація та соціальне відчуження.

¹⁷ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти.

¹⁸ Там само

¹⁹ Там само

■ ПРОЄКТНИЙ ПІДХІД У ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНОГО ЦЕНТРУ

Проєктний підхід є важливою частиною роботи молодіжного центру. Підтримка участі молоді на місцевому рівні передбачає управління різними типами проєктів з молоддю та для неї. Ці проєкти також мають бути прикладом участі на основі управління та активного спільного прийняття рішень з молоддю.

■ ПРОЄКТ – ЦЕ²⁰:

- метод, що надає нам можливість рухатись від ідеї до дії, структуруючи етапи всього процесу;
- зміна соціального середовища, у якому його реалізують;
- реалізація діяльності в певному соціальному, просторовому та часовому просторі;
- наявність освітнього виміру і можливість навчання через дію;
- наявність елементів оцінювання, які встановлюють взаємозв'язок між ідеєю та діяльністю;
- результат колективної діяльності.

Характеристика проєктів

Проєкти мають мету: проєкти передбачають чітко визначені цілі та спрямовані на отримання чітко визначених результатів. Їхньою метою є вирішення «проблеми», і це зумовлює необхідність попереднього аналізу потреб. Запропонувавши одне або кілька рішень, проєкт спрямований на стійкі соціальні зміни.

Проєкти реалістичні: їхні цілі мають бути досяжними, а це означає врахування як вимог, так і наявних фінансових і людських ресурсів.

Проєкти обмежені в часі та просторі: вони мають початок і кінець та реалізуються в конкретному місці й контексті.

Проєкти складні: проєкти вимагають різноманітних навичок планування та реалізації, залучають різних партнерів і гравців.

Проєкти колективні: проєкти – це продукт колективних зусиль; вони керовані командами, залучають різноманітних партнерів і задовольняють потреби інших.

Проєкти унікальні: всі проєкти походять від нових ідей. Вони забезпечують конкретну реакцію на потребу (проблему) у конкретному контексті. Вони інноваційні.

Проєкти – це пригода: кожен проєкт відрізняється від іншого і є новаторським; вони завжди пов'язані з деякою невизначеністю й ризиком.

Проєкти можуть бути оцінені: проєкти планують і розбивають на вимірні цілі, які мають бути відкритими для оцінки.

Проєкти складаються з етапів: проєкти мають різні етапи, які можна ідентифікувати.

■ **ПРОЄКТ УЧАСТІ МОЛОДІ²¹** – це проєкти, які організують для молоді, з молоддю та самою молоддю. Іноді це перша можливість для молодої людини взяти участь у чомусь, що дає користь не лише йому/їй, а значно ширшому колу людей чи громаді. Молодіжні проєкти можуть бути дуже важливим кроком для молодих людей, адже саме за допомогою них можна реально відчувати власну причетність. Молодіжні проєкти є чудовою можливістю підвищити рівень участі молодих людей на різних рівнях, особливо на місцевому.

20 T-Kit 3: Project Management, p. 28 – 29.

21 «Скажи своє слово!» Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті, с. 53 – 55.

Проєкти участі молоді не позбавлені значення та цінностей. Організатори проєкту та всі учасники/учасниці мають розуміти, чого вони потребують, та що їм слід забезпечити для досягнення ефективної участі молодих людей. Нижче наведено перелік цінностей, що мають бути передбачені в проєктах участі:

- взаємна повага: визнання того, що інші люди (молоді й дорослі) мають право на інші погляди;
- розуміння культурного розмаїття: пошук конструктивних способів порозуміння з відмінностями, що впливають з відмінностей походження;
- сприяння негативному ставленню до расизму та боротьбі з усіма його проявами, крайніми ідеологіями та ксенофобією з метою забезпечення внеску молоді у створення більш толерантного та мирного суспільства;
- співпраця: налагодження спільної роботи, співпраці між різними сторонами, зацікавленими в участі молоді для досягнення загальних цілей і надання взаємодопомоги;
- відповідальність: усі сторони мають нести відповідальність за співпрацю й досягнуті результати;
- незалежність молодих людей: молодим людям необхідно мати певну автономію в межах проєкту;
- забезпечення включення до роботи груп, що мають більше перешкод для участі в суспільному житті через їхнє походження, обмежені можливості чи інші проблеми;
- гендерна рівність: необхідність надання та забезпечення рівного доступу до участі як для чоловіків, так і для жінок;
- визнання ролі неформальної освіти як допоміжного інструменту для участі молодих людей;
- визнання підходу, заснованого на правах людини;
- антидискримінаційний підхід.

Проєктний менеджмент можна описати як процес, що передбачає ініціювання, планування, реалізацію, оцінювання та закриття проєкту. Коли організатори проєкту обирають його методологією підхід участі, це означає, що молоді люди залучені до різних етапів управління проєктом, що вони мають повноваження впливати на процес прийняття рішень та управління проєктом і їм надано можливість висловлювати їхні думки. За погодженням організаторів проєкту та молодих людей останні можуть бути залучені до управління проєктом у різні способи та в різних ролях.

■ **ПІДХІД, ЗАСНОВАНИЙ НА УЧАСТІ**, у проєкті може бути метою та/або завданням проєкту, але також це може бути стратегією чи методологією, що її свідомо обирають з метою досягнення мети проєкту. В ідеалі, щоб проєкт по-справжньому забезпечував участь молоді, необхідне поєднання цих двох аспектів, познайомитись з якими детальніше пропонуємо в посібнику «Скажи своє слово»²².

■ **УЧАСТЬ МОЛОДІ** – активне залучення молодих людей до різних аспектів життя громади. Може проявлятися в участі в процесах ухвалення рішень і формування сфер політики, які стосуються молоді, самоврядуванні в закладах освіти, спільному управлінні проєктами, дозвіллям, додатковою освітою тощо. У контексті Переглянутої Європейської хартії участі молоді в місцевому та регіональному житті участь молоді розглядають як право молодих людей бути включеними в громадське життя та право брати на себе відповідальність і обов'язки в повсякденному житті на місцевому рівні, а також право демократичними методами впливати на власне життя. Забезпечення участі молоді є одним із принципів молодіжної політики.²³

Участь означає мати **право, засоби, простір, можливості** і, якщо необхідно, **підтримку** в участі та впливі на прийняття рішень, а також участь у різноманітних заходах і процесах з метою побудови кращого суспільства.²⁴

Право

Молоді люди мають право брати участь у громадському житті, це стосується прав людини або громадянина. Право на участь – одне з основних прав, дотримання якого молоді люди мають вимагати. Молоді люди мають бути активні в просуванні їхніх прав. На практиці це означає більше, ніж просто впливати на процеси прийняття рішень на місцях шляхом участі в засіданнях чи голосуваннях. Це означає, що заходи, проєкти або організації мають сприяти дотриманню прав, що стосуються всіх сфер життя молодих людей, – не лише громадянських і політичних, але й соціальних, економічних чи культурних прав.²⁵

Засоби

Життя молодих людей значно ускладнюється, якщо вони не мають достатньо ресурсів (наприклад, фінансових) чи перебувають на межі бідності через безробіття. Це може означати, що відсутність забезпечення основними потребами, такими як їжа чи житло, призводить до ізоляції або маргіналізації. Природно, що в таких умовах головним завданням для таких людей є пошук засобів для існування та способів отримання необхідних ресурсів. Як наслідок, молодим людям у таких умовах не вистачає часу або мотивації для участі в житті організації або громади.

Для того, щоб заохочувати молодих людей до повноцінної участі, спершу слід забезпечити їхні основні життєві потреби, серед яких адекватне соціальне забезпечення, освіта, житло, охорона здоров'я, транспорт, уміння користуватися технологіями та доступ до них.

Можливості

Молоді необхідно мати **можливості** для активної участі. Це означає, до прикладу, що молодим людям потрібен легкий доступ до інформації про те, як бути залученими, які є доступні можливості та де їх можна отримати. Коли молоді люди будуть поінформовані про те, що відбувається в їхній місцевій громаді, вони зможуть прийняти обґрунтоване рішення та самі визначити рівень власної участі. Інколи трапляється, що молоді люди неактивні через брак інформації про наявні можливості, а не через відсутність зацікавленості.

По-друге, процес прийняття рішень і вся система мають бути побудовані у спосіб, дружній до молоді. Це означає, що молодь має розуміти не окремі речі, а все, що відбувається в системі роботи, у структурі, та, за бажанням, вільно долучатися до процесів. Отже, має бути впевненість, що молоді люди матимуть можливість брати участь за наявності достатнього часу та структур, які підтримують таку участь.

²⁴ Переглянута Європейська хартія участі молоді в місцевому та регіональному житті участь молоді.

²⁵ Скажи своє слово! Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті.

Простір

Молодим людям необхідно мати місце для проведення власного часу, організації зустрічей чи заходів. Якщо йдеться про шкільну програму чи інші заходи в межах обов'язкових навчальних програм, то такі приміщення надають (наприклад, класи, спортзали, молодіжні клуби). Але набагато важливішим для молодих людей є можливість мати місце, де вони можуть зустрітися, якщо в них виникне бажання долучитися до неорганізованої ініціативи. Саме тому сьогодні демонструємо, що молоді люди все частіше користуються інтернетом як простором для обміну думками або навіть створення проєктів з однодумцями.

Ідеться не лише про фізичний простір, мається на увазі надання набагато більшого простору для участі в процесі вироблення політики на рівні інституцій. По суті це означає, що думки молодих людей, їхні рекомендації та консультації мають реально впливати на рішення, які приймають. Дуже часто молодих людей запрошують до участі в процесах, але насправді вони мають обмежені можливості щодо впливу на процес і формування кінцевого висновку. Такий вид участі має назву «символічне представництво».

Підтримка

Молодь має багато талантів і потенціал до участі, але без необхідної підтримки ця участь може бути не цілком ефективною. Молоді необхідний доступ до різних форм підтримки. Це означає фінансову, моральну, інституційну підтримку на різних рівнях: особистому, організаційному чи на рівні місцевої громади. В ідеалі органи місцевої влади мають надавати відповідну фінансову підтримку для покриття структурних та організаційних витрат, але в багатьох випадках питання молоді на місцевому рівні не є пріоритетним через обмежене фінансування.

Також молоді необхідні можливості моральної підтримки й поради. Таку підтримку може надати особа, про яку згадано в переглянутій Хартії, – гарант/гарантка або молодіжний працівник / молодіжна працівниця чи інший фахівець / інша фахівчиня, які мають необхідний досвід і знання у сфері партнерства між молоддю й дорослими. Нарешті, установа чи громада мають підтримувати молодь і визнавати важливість внеску молоді не лише для ровесників, але й для державних органів влади та суспільства загалом.

■ МОНІТОРИНГ ПРОЄКТУ²⁶

Моніторинг – це постійний процес, завдяки якому зацікавлені сторони отримують інформацію про прогрес у досягненні поставлених цілей і завдань.

Моніторинг здійснюють постійно в ході реалізації діяльності. Фіксують те, що відбувається в процесі реалізації діяльності, для порівняння наявного стану справ з планом. Отриману інформацію використовують для поліпшення роботи.

Моніторинг – це систематичне відстеження якісних і кількісних показників (індикаторів), які характеризують якусь діяльність та/або поточну ситуацію.

Моніторинг відповідає на питання:

- Як ідуть справи? (відслідковування ситуації, порівняння того, що відбувається, з тим, що передбачали досягти).
- Чим ми займаємось?

Моніторинг дозволяє акумулювати необхідну для оцінювання інформацію та сприяє вчасному виробленню рішень.

Поточний моніторинг та оцінка розглядають такі питання²⁷:

- Чи здійснюється діяльність так, як заплановано?
- Які заходи проводять, для кого, коли, як часто, як довго та в якому контексті?
- Чи ці заходи доступні?
- Чи якість цих заходів достатня?
- Чи охоплено заплановану цільову групу?
- Як молодь залучена до заходів та на яких етапах?

Також забезпечують дані для можливої оцінки таких аспектів:

- Які наслідки спостерігаємо?
- Чи змінює діяльність ситуацію?
- Якою мірою зміни, що їх спостерігаємо, можна приписати діяльності?

■ ОЦІНКА ПРОЄКТУ²⁸

Перед завершенням проєкту необхідно оцінити його. Це роблять з кількох причин: для з'ясування рівня виконання завдань, визначених проєктом, оцінювання процесу виконання робіт за проєктом та для підготовки рекомендацій для подібних ініціатив у майбутньому. Оцінювання часто сприймають негативно, як визначення переліку речей, що не спрацювали або не були виконані в проєкті. Саме тому до планування цього етапу слід підходити дуже ретельно, щоб забезпечити кваліфіковане оцінювання речей, що підкреслює досягнення в проєкті та визначає його слабкі сторони. Молодь має брати активну участь у процесі оцінювання й забезпечити в такий спосіб виконання підходу участі молодих людей до процесу оцінювання проєкту.

Оцінювання участі має базуватися на таких принципах:

- процес оцінювання створює простір визнання відповідальності для молоді за виконані в проєкті завдання;
- молоді люди усвідомлюють їхню роль у процесі оцінювання;
- молоді люди розуміють, що означає процес оцінювання;
- процес оцінювання сплановано разом з молоддю;
- молоді люди мають необхідну підтримку для можливості брати ефективну участь у процесі оцінювання;
- думки й погляди молоді рівнозначні за цінністю з думками й поглядами дорослих;
- оцінювання є корисним для молодих людей;
- процес оцінювання стосується теперішнього, минулого та майбутнього проєкту.

Для того, щоб визначити, що прогрес до досягнення мети є і що кроки ведуть до досягнення, нам потрібно визначити показники успіху. Це факти й цифри, які доводять, що ми йдемо правильним шляхом. Показники можуть бути якісними та кількісними.

27 За матеріалами тренінгу для молодіжних центрів-партнерів проєкту «Молодь за демократію в Україні».

28 «Скажи своє слово!». Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті, с. 61 – 62.

Кількісна оцінка фокусується на «кількості» досвіду. Вона має на меті підрахувати або виміряти різні явища. Основні питання, які викликає кількісна оцінка, містять «скільки?» та «як часто?», *наприклад*:

- Скільки молодих людей брало участь у заході?
- Скільки людей спостерігало за подією?
- Як часто вони залишалися на зв'язку один з одним після події?
- Скільки разів місцеві ЗМІ згадували про подію?

Кількісними показниками будуть цифри, які ви можете виміряти та проаналізувати. Якісне оцінювання стосується якості програми й досвіду. Отже, якісна оцінка розглядає значення досвіду для різних суб'єктів. Це може бути як на індивідуальному, так і на груповому рівні, *наприклад*, досвід молодих людей, які беруть участь у процесі планування та реалізації заходу громади. Питання, які зазвичай піднімає якісна оцінка, це «як?» та «чому?», *наприклад*:

- Чому участь у події брали переважно хлопці?
- Що відчували учасники/учасниці під час підготовки до події?
- Як змінилася поведінка молоді після події?

Якісні показники базуватимуться на поясненнях і спостереженнях, які ви зможете пізніше проаналізувати.

Важливо зазначити, що ефективна оцінка діяльності зазвичай передбачає поєднання кількісних та якісних методів оцінки. Вони надають різні типи інформації, що дозволяє отримати більш широке й чітке уявлення про ефективність вашого проєкту.

Допоміжні запитання для оцінювання вашого проєкту:

- 1.** Яка мета оцінювання вашого проєкту?
- 2.** Які аспекти та виміри проєкту ви плануєте оцінити?
- 3.** Як ви збираєтеся це зробити? Чи плануєте застосувати якісь особливі технології або методи оцінювання?
- 4.** Наскільки молоді люди залучені до участі в процесі планування оцінювання?
- 5.** Якою є роль молодих людей у процесі оцінювання? Чи погоджували/обговорювали таку роль заздалегідь з молоддю?
- 6.** Які існують потреби в молодих людей щодо оцінки компетентностей та як ви збираєтеся задовольнити ці потреби?
- 7.** Який ви маєте досвід та спеціальні знання у сфері оцінювання участі?

Більше про різні методи оцінювання можна дізнатись у розділі «Pots, pans and spices» Practicing educational evaluation! Educational evaluation in practice! у посібнику T-Kit 10: Educational Evaluation in Youth Work (англійською) та в розділі Training in motion у посібнику T-Kit 6: Training Essentials (англійською).

ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПЛАНУВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ТА ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ, ЩО БАЗУЄТЬСЯ НА ПІДХОДАХ УЧАСТІ

*“Нотатник - дуже професійно складений, допомагав у роботі.”
(Радіон Дубровка, Громадська організація “Охтирський молодіжний центр”).*

Частина 1: Аналіз вашого молодіжного центру

У чому унікальність вашого молодіжного центру порівняно з іншими інституціями, що працюють з молодими людьми у вашій громаді?

--

Як співвідносяться ознаки молодіжних центрів зі Знаком якості Ради Європи²⁹ та особливості вашого молодіжного центру:

- бути безпечним простором для молодих людей;
- бути освітніми установами, мультиплікувати (помножувати) молодіжну роботу;
- бути координаційними центрами мережевого співробітництва;
- підтримувати цінності, підходи та стандарти Ради Європи?

--

Як можна інтегрувати підхід, заснований на участі, у роботі вашого молодіжного центру?

--

Які форми роботи будуть найефективнішими для цього?

Частина 2: Аналіз проєктної та освітньої діяльності молодіжного центру, заснований на підходах участі

Чи сприяє ваш проєкт реалізації стандарту/стандартів Ради Європи в молодіжній сфері? Якщо так, то якого/яких та як саме?

--

Організаційна здатність та ваш проєкт

Сильні сторони проєкту:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Сильні сторони проєкту:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Можливості, що надасть проєкт:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Загрози, з якими можна зіткнутися під час реалізації проєкту

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Що варто передбачити у вашому проєкті, щоб мінімізувати загрози та пропрацювати слабкі сторони?

**Як ідея проєкту, який ви хочете втілити, може сприяти розвитку вашого молодіжного центру як безпечного та інклюзивного простору?
Як безпечний та інклюзивний простір може допомогти втілити ідею вашого проєкту?**

--

Цільові аудиторії проєкту	
Які цільові групи молодих людей залучені?	
Які цільові групи молодих людей не залучені?	
Як проєкт може залучити нові цільові аудиторії (які ще не залучені)?	

Що потрібно зробити в межах проєкту, щоб залучити незалучених молодих людей?

Участь молоді	
Як ваш проєкт посилює участь молоді в громаді?	
Як молоді люди можуть реалізувати право на участь через ваш проєкт?	

Права молодих людей та ваш проєкт	
Які права людини молоді люди можуть реалізувати під час участі у вашому проєкті?	

Засоби, що сприяють участі молоді у вашому проєкті

Які можливості для участі молоді створює проєкт?

Як у вашому проєкті розглядають такі речі, як засоби/ресурси, доступ до них, місце розташування та відстань? Як це впливає на можливість тих молодих людей, на яких спрямований ваш проєкт, брати участь у його реалізації?

Доступність для молоді

Чи є доступним ваш проєкт для участі молоді з інвалідністю чи молоді з неблагополучних районів? Яку підтримку для їх залучення має бути надано та в який спосіб?

Чи є простір, де ви будете здійснювати проєкт, доступним, привітним і відкритим для всіх? Як це забезпечується?

Хто обирає простір та на основі яких критеріїв?

Можливості для молоді та ваш проєкт

Як молоді люди можуть бути залученими до вашого проєкту? Як вони дізнаються про нього? Чи є він дружнім до молоді?

У який спосіб ваш проєкт надає молоді можливість практикувати демократію та громадянство?

У який спосіб ваш проєкт надає молодим людям можливість навчатися?

Хто з молодих людей може брати участь у вашому проєкті? Чи ці молоді люди вже займають лідерські позиції у громаді?

Підтримка молоді та ваш проєкт	
Як ваш проєкт сприяє участі молоді в житті громади?	
Яку організаційну підтримку ви маєте для реалізації вашого проєкту? Що це означає на практиці? Як це підтримує участь молодих людей у проєкті?	
У вашому проєкті допомога дорослих обмежується непрямым управлінням проєктом («страхування молодіжного лідерства»), чи дорослі присутні в керівному складі проєкту? Якими є наслідки цього (які переваги, які обмеження) для вашого проєкту?	
Які специфічні знання, навички, ставлення та цінності необхідні молодим людям для того, щоб брати активну участь у вашому проєкті?	

Як у вашому проєкті буде реалізовано гендерно чутливий підхід?

Проаналізуйте вашу проєктну ідею за допомогою критеріїв якості проєктів участі³⁰

Критерії, пов'язані з метою проєкту	Оцінка (0 – 5)	Обґрунтування оцінки
Метою проєкту є задоволення потреб молодих людей		
Мету й завдання проєкту було обговорено та узгоджено з молоддю		
Молодь обізнана про можливі переваги від участі в проєкті		

Критерії, пов'язані з дизайном проєкту	Оцінка (0 – 5)	Обґрунтування оцінки
Молоді люди розуміють, про що проєкт		
Інформація про проєкт є легкодоступною для молодих людей, що можуть бути зацікавлені в залученні до нього		
Існує інфраструктура, необхідна для забезпечення підтримки участі молодих людей		
Діяльність у межах проєкту відбувається в місцях, доступних для молодих людей		
Діяльність у межах проєкту відбувається в час, зручний для молодих людей (наприклад, не під час проведення занять у школі)		
Принципи та процес реалізації проєкту зрозумілі для молоді		
Документи, пов'язані з проєктом, зрозумілі для молоді		
Витрати, пов'язані з участю в проєкті, відшкодовують		
План упровадження проєкту гнучкий		

Критерії, пов'язані з різними етапами проєкту	Оцінка (0 – 5)	Обґрунтування оцінки
Молоді люди залучені до створення проєкту		
Молоді люди залучені до підготовки проєкту		
Молоді люди залучені до процесу поширення інформації про проєкт		
Молоді люди залучені до реалізації проєкту		
Молоді люди залучені до оцінювання проєкту		
Молоді люди залучені до післядії за проєктом		

Критерії, пов'язані з доступом до проєкту	Оцінка (0 – 5)	Обґрунтування оцінки
Проєкт відкритий для всіх молодих людей, без обмеження їхнього доступу за гендерною ознакою, соціальним, матеріальним статусом тощо		
Проєкт відкритий для молодих людей, що не є членами жодної зареєстрованої молодіжної структури		
Проєкт створює рівні можливості для участі для чоловіків і жінок		

Критерії, пов'язані з повноваженнями в процесі прийняття рішень	Оцінка (0 – 5)	Обґрунтування оцінки
Молоді люди знають, що від них очікують		
Молоді люди обізнані щодо відповідальності, яку вони несуть		
Ролі й завдання всередині проєкту обговорено та узгоджено між молодими людьми та дорослими		
Молоді люди знайомі з усіма особами, задіяними в проєкті, та ролями, що їм доручено виконувати в його межах		
Молодь знає, як відбувається процес прийняття рішень усередині проєкту		
Молоді люди присутні на різних рівнях прийняття рішень у проєкті		
Молодих людей регулярно інформують про стан виконання проєкту: його прогрес, успіхи, проблеми та важливі події в ході його реалізації		
Погляди й думки молоді мають однакову цінність з поглядами й думками дорослих		
Молоді люди виконують у проєкті значимі завдання		
Молоді люди мають автономію у виконанні їхніх завдань		
Внесок молодих людей визнають і цінують		
Молоді люди впливають на процес прийняття рішень у межах проєкту		

Критерії, пов'язані з підтримкою	Оцінка (0 – 5)	Обґрунтування оцінки
Інституційна підтримка проєкту повною мірою сприяє підтримці залучення молодих людей		
У разі виникнення потреби ментор або гарант доступні для молоді		
Особливу підтримку надають молоді з обмеженими можливостями та молодим людям з більш вразливих груп		
Молоді люди мають підтримку в розвитку навичок управління проєктом		
Молоді люди отримують підтримку, необхідну для залучення їх у процес прийняття рішень		
Молоді люди мають можливість навчатися на власних помилках		
Молоді люди обізнані щодо власної потреби в набутті й розвитку навичок і компетентностей, необхідних для повноцінної участі		

Освітній компонент у вашому проєкті	
З якої тематики команді вашого центру необхідно пройти навчання для більш успішної реалізації вашого проєкту?	<i>Наприклад, проєктний менеджмент, тайм-менеджмент, засади неформальної освіти, тощо</i>
Яке місце освіти у вашому проєкті? Як освітні активності взаємопов'язані з іншою діяльністю?	

Як у вашому проєкті дотримуються принципів неформальної освіти?³¹

Принципи неформальної освіти	Втілюю Не втілюю Не думав/не думала про це	Наведіть, будь ласка, приклад, як ця характеристика втілена у вашій освітній активності (якою ви пишаєтеся) з молодими людьми, або назвіть перешкоди для її втілення
Є добровільною		
Є доступною всім (в ідеалі)		
Є організованим процесом з освітніми цілями		
Передбачає активну участь		
Орієнтується на тих, хто навчається		
Передбачає засвоєння життєвих навичок і підготовку до активного громадянства		
Ґрунтується на застосуванні індивідуального та групового навчання на основі колективного підходу		
Є цілісною й орієнтованою на процес		
Ґрунтується на досвіді й заходах		
Організована з урахуванням потреб учасників/учасниць		

Як підходи неформальної освіти можуть бути враховані під час планування освітньої діяльності онлайн?	
---	--

Планування освітньої діяльності в межах вашого проєкту	
Цілі організаторів/організаторок	
Аналіз потреб	
Цілі програми	
Ресурси	
Партнери/партнерки	
Конкретні завдання	
Профіль учасників/учасниць	
Змістовні блоки програми	
Освітній підхід, методологія	
Детальна програми та методики	
Залучення учасників/учасниць	
Матеріально-технічне забезпечення	
Дата й час	
Простір	
Оцінювання програми	
Комунікація з командою та учасниками/учасницями	

Моніторинг та оцінювання проєкту	
Як ви плануєте моніторити виконання вашого проєкту?	
Як молоді люди братимуть участь у моніторингу вашого проєкту?	
Як ви плануєте оцінювати виконання вашого проєкту?	
Як молоді люди братимуть участь в оцінюванні вашого проєкту?	

Які форми зворотного зв'язку ви готові використовувати для оцінювання ефективності реалізації вашого проєкту?	
з проєктною командою	
з цільовою аудиторією проєкту	

Комплексний підхід до моніторингу, оцінки та визнання неформальної освіти у вашому проєкті	
Які інструменти моніторингу, оцінки та визнання результатів навчання ви використаєте у вашому проєкті?	

Визнання результатів навчання в межах проєкту	
Який вид зворотного зв'язку може бути у вашому проєкті для визнання результатів навчання?	
Що це дає вашому молодіжному центру та молодим людям, залученим у проєкт?	

МОЛОДЬ ЗА
ДЕМОКРАТІЮ
В УКРАЇНІ

UKR

coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. Вона нараховує 47 держав-членів, включно з усіма державами-членами Європейського Союзу. Усі держави-члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини – договору, спрямованого на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції у державах-членах.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE